

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МВФ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

Чібісова Ірина Валентинівна

*старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний авіаційний університет*

На сьогоднішньому етапі глобалізаційні процеси сприяють зростанню відкритості національних економік та активізації їх зовнішньо-економічних зв'язків. Такі зв'язки в сучасному світі базуються на розвитку економічного співробітництва між усіма країнами, особливо у сфері валютно-фінансових відносин. Для досягнення цієї співпраці активно використовуються міжнародні фінансові організації, які мають завдання забезпечити економічне зростання, безпеку та стабільність міжнародної економічної системи.

Однією з таких міжнародних фінансових організацій є Міжнародний валютний фонд (далі МВФ). МВФ був створений у 1944 році на Бреттон-Вудській конференції (США). Основним його призначенням стало регулювання та захист світової валютно-фінансової системи. На сьогодні Міжнародний валютний фонд налічує 190 країн-членів, серед яких є й Україна. Зовнішні запозичення є одним із реальних інструментів полегшення фінансових труднощів та підвищення фінансової активності в країні. Тому на даному етапі свого розвитку, наша країна входить до списку держав-найбільших позичальників Фонду. Налагодження співпраці України з Міжнародним валютним фондом є одним з найбільш актуальних науково-практичних питань, які стоять перед українською економікою.

На сьогоднішній час Україна залежить від фінансової підтримки з боку МВФ у зв'язку зі складною економічною та фінансовою ситуацією, в першу чергу, внаслідок війни. Проте співпраця з МВФ стосується не тільки фінансових питань, але також впливає на економічну політику та реформи в Україні. Складність фінансової стабілізації та економічного зростання України в основному зумовлена дефіцитом фінансових ресурсів. З початку повномасштабних військових дій на території країни завдяки підтримці МВФ Україні все ж вдалось забезпечити фінансову та макроекономічну стабільність.

Процес отримання позики від МВФ для України не відрізняється від інших країн-членів та складається з двох етапів:

1. Країна надсилає запит щодо отримання фінансової допомоги та проводить консультації зі співробітниками Фонду, які оцінюють економічну та фінансову ситуацію, потребу у допомозі та умови її надання;

2. Після переговорів між МВФ та країною-позичальником підписується Меморандум про фінансову та економічну політику, в якому визначаються цілі та комплекс макроекономічних та структурних реформ, які уряд країни-позичальника зобов'язується здійснити для отримання кредиту. Після цього співробітники Фонду надсилають Листа про наміри до Виконавчої ради МВФ, де проводиться голосування щодо надання фінансової допомоги країні [3].

Грошові кошти, які надає МВФ Україні, переказуються на спеціальний рахунок Національного банку України та призначаються для конкретних цілей. Зазвичай кредити МВФ надаються частинами, які називаються траншами. Перед отриманням кожного траншу країна-позичальник повинна продемонструвати великі зусилля у вирішенні проблем свого платіжного балансу. У разі необхідності, Мінфін або НБУ видають необхідні інструкції для виконання зобов'язань України. Крім того, НБУ виступає в якості управителя кредитів, які надані МВФ, а погашення та обслуговування цих кредитів здійснюється за його рахунок [3].

Фінансова допомога Україні МВФ за час співробітництва надавалася у чотирьох правових формах: за Програмою системної трансформаційної позики (STF); за Програмою (SBA) для підтримки фінансування дефіциту платіжного балансу; за Програмою розширеного фінансування (EFF) та за Інструментом прискореного фінансування (RFI) [4].

Проаналізувавши досвід співпраці України з Міжнародним валютним фондом, починаючи з 1992 року до 2022 рік, можна прослідкувати наскільки активну участь він бере регулюванні української економіки. Ще більш яскраво це проявилось після настання воєнного стану на території нашої країни. Наша країна звернулася до МВФ з проханням про екстрену фінансову підтримку у розмірі 1,4 мільярда доларів США через Інструмент прискореного фінансування (RFI). Рішення про надання такої допомоги було ухвалено Виконавчою радою МВФ 9 березня 2022 року. Програма RFI спрямована на фінансування невідкладних витрат та нагальних потреб платіжного балансу, які виникають внаслідок триваючого військового конфлікту і можуть призвести до серйозної економічної кризи, якщо їх не врегулювати [9].

30 вересня 2022 року Рада виконавчих директорів МВФ розширила інструменти антикризового фінансування, включаючи так зване антишокове продовольче вікно, яке надає додаткову допомогу країнам зі значним дефіцитом платіжного балансу через глобальну продовольчу кризу. Це розширення дало можливість Україні звернутися за новим траншем в рамках інструменту Rapid Financing Instrument (RFI), і 7 жовтня 2022 року Виконавча рада МВФ ухвалила рішення про надання допомоги в розмірі 1,3 мільярда доларів США. З метою надання додаткової підтримки Україні та за проханням окремих держав-членів МВФ (Канади, Польщі, Нідерландів, регіональної групи північно-

балтійських країн), 8 квітня 2022 року МВФ затвердив відкриття спеціального рахунку для збирання коштів на підтримку України. Цей рахунок можуть використовувати для зарахування коштів країни-члени МВФ, їх установи, міжнародні організації та міжурядові утворення [9].

За допомогою спеціального рахунку, який був відкритий, Україна успішно отримала понад 4,5 мільярда доларів США в кредитах та грантах від різних країн, таких як Канада, Італія, Німеччина, Бельгія та Нідерланди, до кінця першого кварталу 2023 року. Незважаючи на війну, Україна систематично наголошувала на своїй здатності не зупинитися в реалізації реформ та на необхідності започаткування повноцінної програми, яка передбачатиме фінансування. 8 грудня 2022 року для України була затверджена чотиримісячна Моніторингова програма за участю Ради директорів МВФ, виконання обов'язків за якою повинно стати містком для початку нової програми з МВФ – Механізму розширеного фінансування (EFF) [9].

Програма EFF 2023 стала однією з найбільших за всю історію співпраці України з МВФ. Ця програма, як і попередні, має на меті підтримку економічної та фінансової стабільності, відновлення довгострокової боргової стійкості в різних сценаріях, а також сприяння реформам, спрямованим на відновлення України та її шлях до вступу в Європейський Союз [6].

Головною перешкодою, яка ускладнює повне виконання зобов'язань України, є велика невизначеність, спричинена повномасштабною війною. Тому програма передбачає два етапи: «воєнний» та «повоєнний». На першому етапі (2023–2024 роки) головною метою є підтримка фіскальної, цінової та фінансової стабільності. Українська влада зобов'язалася продовжувати реформи для укріплення системи управління та боротьби з корупцією. Україна отримала перший транш у розмірі 2,7 млрд доларів США 3 квітня 2023 року. Другий етап, на думку аналітиків і політиків, у 2024–2027 роках буде сфокусований на проведенні структурних реформ і відновленні економічної стабільності, а також на прискоренні реалізації заходів для наближення до вступу до ЄС. Для моніторингу і оцінки прогресу програми заплановано проведення одинадцяти переглядів, які на початкових етапах будуть проводитися щоквартально. Це дозволить вчасно коригувати заходи, спрямовані на досягнення поставлених цілей [6].

Нова програма влади, яку підтримує МВФ, спрямована на забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності. Вона має стати каталізатором для отримання зовнішнього фінансування і створити основу для структурної політики, спрямованої на післявоєнне відновлення, відбудову та набуття членства у Європейському Союзі.

Тож, той факт, що Міжнародний валютний фонд надав і далі надає фінансову допомогу Україні під час війни, є важливим показником того,

що наші міжнародні партнери впевнені в силах нашої держави та мають надію на стабілізацію української економіки [6].

Основні висновки, які варто враховувати, включають наступне: МВФ, надає фінансування під певні умови, відомі як умовність (conditionality), які є засобом гарантування повернення позичених коштів. Завданням влади країни є максимізувати узгодження цих умов МВФ з довгостроковими національними інтересами економіки [8] і, на разі, найкращим варіантом для України під час війни є її співпраця з МВФ в рамках механізму розширеного фінансування (EFF).

У березні 2024 р. Рада директорів Міжнародного валютного фонду завершила третій огляд програми ефективного фінансування для України. Ця програма передбачає виділення приблизно 880 мільйонів доларів США для підтримки українського бюджету.

Отже, практичний аналіз програм співробітництва України з МВФ протягом усього періоду незалежності нашої країни відображає різні аспекти цієї взаємодії. Проте незважаючи на це співробітництво має й багато перспектив.

Можна виділити такі напрямки вдосконалення співробітництва України з МВФ: ефективне використання кредитного потенціалу МВФ; прозорість та гласність використання коштів МВФ; захист національних інтересів у програмах кредитування; контроль за борговим навантаженням; позитивний вплив кредитних ресурсів на економіку; системний підхід до оцінки ризиків та диверсифікація [7].

Отже, співробітництво України з МВФ відіграє важливу роль, особливо в тій економічно-політичній ситуації в якій опинилася наша країна.

Список використаних джерел:

1. Галустьян Р. Співпраця України та Міжнародного валютного фонду під час війни. *Молодий вчений 2024* : II науково-практ. конф., м. Київ, 16-17 лют. 2024 р. / наук. керівник В. Опарін. Київ, 2024. С. 32–35. URL: <https://molodyvchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/76/1222/2532-1> (дата звернення: 12.04.2024).
2. Зовнішній державний борг України. *Мінфін*. 2022. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/2022/> (дата звернення: 16.04.2024).
3. Кульбіда М. Напрямки вдосконалення співробітництва України з МВФ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 22. С. 50–54. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_2_2018ua/14.pdf (дата звернення: 18.04.2024).
4. Курта Н. Міжнародний валютний фонд та його діяльність в Україні : магістерська робота : 072. Тернопіль, 2018. 136 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28355/1/Курта%20Н.%20В..pdf> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Лисецька Н. Механізм підвищення ефективності співпраці України з МВФ в умовах розвитку глобалізації. *Стратегії взаємодії МВФ та України* : матеріали міжнар. наук. семінару, м. Київ, 10 жовтня 2018 р. Київ, 2018. С. 36–38. URL: <http://ief.org.ua/docs/scc/7.pdf> (дата звернення: 16.04.2024).

6. Мигаль М. Україна та МВФ: нова програма в умовах війни. *Інститут аналітики та адвокації*. URL: <https://iaa.org.ua/articles/ukrayina-ta-mvf-nova-programa-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 11.04.2024).

7. Манцуров І. та ін. Оцінювання стану та перспектив співробітництва України з МВФ. *Журнал європейської економіки*. 2022. Т. 21. № 2 (81). С. 135–155. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1589/1589> (дата звернення: 29.03.2024).

8. Петрик А. Проблеми та перспективи співпраці: погляд з МВФ. *Стратегії взаємодії МВФ та України* : матеріали міжнар. наук. семінару, м. Київ, 10 жовтня 2018 р. Київ, 2018. С. 6–10. URL: <http://ief.org.ua/docs/scc/7.pdf> (дата звернення: 16.04.2024).

9. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions#1> (дата звернення: 11.04.2024).